

FOCUS NR. 25

De economische verhoudingen tussen de Belgische gewesten aan de hand van de interregionale input-outputtabel

PIERRE-FRANÇOIS MICHIELS

Welke zijn de aard en het belang van de economische verhoudingen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de andere twee Belgische gewesten of andere landen? Via de analyse van de allereerste interregionale input-outputtabel die voor België beschikbaar is, levert deze Focus elementen van antwoord op deze algemene vraag en op andere specifiekere vragen. Hoe zijn de productiekosten verdeeld in de Brusselse bedrijfstakken? Welke zijn de relaties tussen de Brusselse producenten en de rest van de economie? Is het interregionaal handelsverkeer omvangrijker met Vlaanderen of met Wallonië, en in welke sectoren? In welke mate is het Brussels gewest afhankelijk van de invoer uit het buitenland of legt het zich toe op de internationale uitvoer?

Wat is het nut van een interregionale input-outputtabel ?

In 2015 publiceerde het Federaal Planbureau (FPB) de eerste **interregionale input-outputtabel (IO) van België voor het jaar 2010**¹. Deze aanzienlijke inspanning van verzamelen en verwerken van statistische gegevens werd geleverd in het kader van een overeenkomst die wordt gefinancierd door de statistische overheden van de drie Belgische gewesten, waarvan het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) er een is. Het feit dat een dergelijk instrument voor het eerst beschikbaar is op het niveau van de Belgische gewesten is een **grote stap voorwaarts voor het begrip van de onderlinge economische relaties** tussen Brussel, Vlaanderen en Wallonië en hun relaties met andere landen. Een interregionale IO-tabel is immers een krachtig instrument dat tal van analysemogelijkheden biedt. Louter beschrijvend gezien laat een dergelijke tabel bijvoorbeeld toe:

- Te bepalen hoeveel miljoenen euro de Brusselse financiële

sector heeft geleverd, in diensten, aan de Waalse farmaceutische nijverheid of nog welk bedrag aan goederen de Vlaamse landbouw heeft geleverd aan de Brusselse producenten van de voedingsindustrie;

- Het belang te analyseren van de verschillende kostenfactoren die een rol spelen in het productieproces van de bouwsector in het bijzonder of van het hele Brusselse gewest;
- Te weten hoeveel miljoenen euro aan diensten, geleverd door de in Brussel gevestigde openbare besturen, worden verbruikt door de Vlaamse huishoudens of nog in welke mate Waalse investeringen een beroep doen op de Brusselse producenten in de verwerkende industrie;
- Vast te stellen in welke mate het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) openstaat voor internationaal handelsverkeer en te bepalen welke bedrijfstakken het meest bijdragen tot de Brusselse export van goederen en diensten naar het buitenland.

Het is dit type beschrijvende analyse dat we in deze Focus proberen te maken; deze Focus heeft immers tot doel de sleutels aan te reiken die nodig zijn om de grote hoeveelheid informatie in de interregionale IO-tabel te lezen en te interpreteren².

1 INTERREGIONALE INPUT-OUTPUTTABEL VAN BELGIË VOOR HET JAAR 2010 (MILJARD EURO)

			Outputs / bestemming van de productie									Totale productie	
			Intermediair verbruik			Binnenlandse finale vraag			Internationale uitvoer				
			BHG	VG	WG	BHG	VG	WG	BHG	VG	WG		
Inputs / oorsprong van de productie	Binnenlandse productie	BHG	29	19	8	24	17	9	26	7	1	140	
		VG	15	137	12	4	138	8	3	131	4		452
		WG	5	10	35	1	3	65	1	5	30		156
	Internationale invoer		28	99	24	7	32	13	11	50	12		
	Productgebonden belastingen		2	5	2	3	17	9	0	1	0		
Toegevoegde waarde			60	182	75								
Totale productie				140	452	156							

Bron: Federaal Planbureau, berekeningen BISA
 Noot: BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest, VG = Vlaams Gewest, WG = Waals Gewest

Fijne analyse van de economische verhoudingen tussen Brussel, Vlaanderen en Wallonië

Concreet is de interregionale IO-tabel van België een tabel met twee ingangen. De tabel **registreert alle goederen- en dienstenstromen** die in de loop van een jaar in België worden geteld en maakt daarbij een onderscheid volgens, enerzijds, de herkomst van de productie van deze goederen en diensten en, anderzijds, hun bestemming. Meer bepaald laat de tabel toe het spoor van de hierna genoemde stromen te volgen (→ [Glossarium](#) voor de definities):

- **herkomst van de productie** : de goederen en diensten komen ofwel van een bedrijfstak in een van de drie Belgische gewesten (binnenlandse productie), ofwel uit het buitenland (internationale invoer);
- **bestemming van de productie** : de goederen en diensten kunnen ofwel worden gebruikt als input in het productieproces van andere bedrijfstakken die in België zijn gevestigd (binnenlands intermediair verbruik), ofwel worden verbruikt door Belgische eindverbruikers (binnenlandse finale vraag), ofwel bestemd zijn voor het buitenland (internationale uitvoer).

In [inzet 1](#) wordt nader ingegaan op de verschillende componenten van de interregionale IO-tabel en op de voornaamste methodologische aspecten in verband met de opbouw van de tabel. Tabel [1](#) stelt de interregionale IO-tabel voor in zijn zo synthetisch mogelijke vorm. De tabel biedt een globaal overzicht van alle stromen op het meest geaggregeerde niveau, i.e. zonder binnen de drie gewesten een onderscheid te maken tussen de verschillende bedrijfstakken die goederen en diensten produceren en

verbruiken en evenmin tussen de verschillende categorieën van de binnenlandse finale vraag. Alle cijfers die we hierna bespreken hebben betrekking op het jaar 2010.

Brusselse producenten maken vaker gebruik van de goederen en diensten die buiten het BHG worden geproduceerd

De Belgische producenten van goederen en diensten dragen verschillende types van kosten die worden verdeeld tussen de in België geproduceerde input, de input die uit het buitenland wordt ingevoerd, de belastingen en subsidies op de producten en, tot slot, de toegevoegde waarde (die de aangewende productiefactoren vergoedt). Door deze verschillende kostenfactoren te identificeren levert de lezing van de eerste kolom van tabel [1](#) informatie over de kostenstructuur van de Brusselse productie. In totaal **produceren de in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gevestigde bedrijfstakken voor 140 miljard euro aan goederen en diensten**. Dit cijfer, vergeleken met de 452 en 156 miljard euro die respectievelijk wordt geproduceerd in Vlaanderen en Wallonië, is goed voor 19 % van de totale productie in België.

Dit bedrag van 140 miljard euro aan goederen en diensten dat in Brussel wordt geproduceerd omvat een toegevoegde waarde van 60 miljard euro. Het percentage toegevoegde waarde in het BHG bedraagt dus 43 % en ligt daarmee tussen de waarden die in Vlaanderen en Wallonië worden geregistreerd (respectievelijk 40 % en 48 %, zie grafiek [2](#)).

In vergelijking met het Waals Gewest betekent dit dat **de Brusselse productie in grotere mate een beroep doet op het**

1. Methodologie van de interregionale input-outputtabel (IO)

De interregionale input-outputtabel van België is een geïntegreerd statistisch instrument dat de hierna genoemde zaken registreert:

- het geheel van door de Belgische economie geregistreerde stromen van goederen en diensten tijdens een jaar (in waarde tegen lopende prijzen);
- *in* en *tussen* de drie Belgische gewesten³, alsook met het buitenland;
- volgens de optiek van productie, besteding en inkomen.

In een IO-systeem worden de stromen geregistreerd in de vorm van een tabel met dubbele ingang, gaande van de producent (de producerende bedrijfstakken, horizontaal (regel) naar de gebruiker (de consumerende bedrijfstakken en de eindverbruikers⁴, verticaal (kolom). Voor elke regionale bedrijfstak is het totaal op de regel gelijk aan het totaal in de kolom en stemt het overeen met de productie van de betrokken bedrijfstak.

De verticale lezing van de tabel levert aanwijzingen op betreffende de **kostenstructuur van de productie** van goederen en diensten van elke regionale bedrijfstak. We onderscheiden aldus de verschillende kostenfactoren waarmee producenten te maken krijgen, i.e. (zie **Glossarium** voor de definitie van de onderstreepte begrippen):

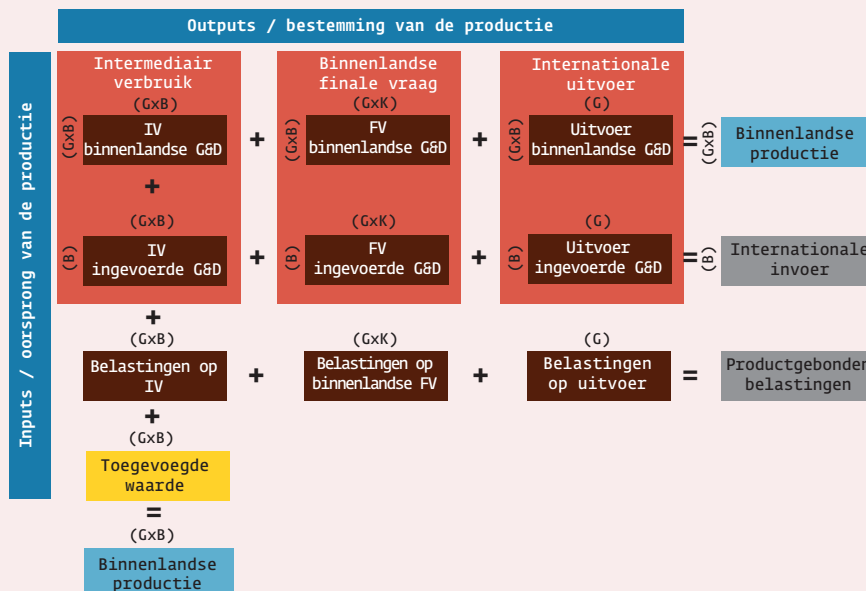
- het intermediair verbruik (van input) dat afkomstig kan zijn:
 - » ofwel van hetzelfde gewest (intraregionale stroom)
 - » ofwel van een ander gewest (interregionale/extraregionale stroom)
 - » ofwel van het buitenland (internationale stroom)
- de productgebonden belastingen en subsidies (btw, accijnzen, enz.)
- de primaire input, i.e. de vergoeding van de productiefactoren arbeid en kapitaal; het totaal van deze vergoedingen (meer bepaald de loonkosten en het exploitatieoverschot) vertegenwoordigt de toegevoegde waarde van elke bedrijfstak.

De horizontale lezing van de tabel verstrekt informatie over het **gebruik van de goederen en diensten** die elke regionale bedrijfstak produceert, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende types van verbruik, te weten:

- als intermediair verbruik, i.e. in het productieproces van andere bedrijfstakken die gelegen zijn:
 - » ofwel in hetzelfde gewest (intraregionale stroom)
 - » ofwel in een ander gewest (interregionale stroom)
- als binnenlandse finale vraag door een speler in:
 - » ofwel in hetzelfde gewest (intraregionale stroom)
 - » ofwel in een ander gewest (interregionale stroom)
- als internationale uitvoer bestemd voor het intermediair of eindverbruik in het buitenland (internationale stroom)

De verschillende toepassingen van de productie worden geregistreerd volgens het principe van de residentie van de gebruiker, ongeacht de plaats van aankoop van de goederen en diensten die hij verbruikt. De interregionale input-outputtabel omvat verschillende submatrices die in onderstaand schema worden voorgesteld.

SCHEMATISCHE VOORSTELLING VAN DE INTERREGIONALE INPUT-OUTPUTTABEL

Noot:

IV = intermediair verbruik;
 G&D = goederen en diensten;
 FV = finale vraag

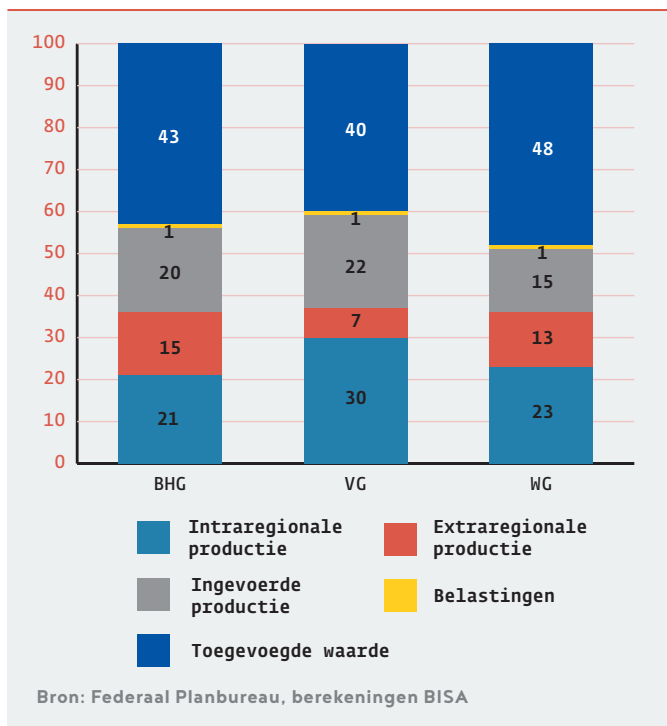
Dimensies van de matrices tussen haakjes:

G = gewest (1, 2, 3);
 B = bedrijfstakken (1 tot 133);
 K = categorieën van de finale vraag (meer bepaald verbruik van de huishoudens, verbruik door de overheid, private en openbare investeringen)

De **matrix van het intermediair verbruik van goederen en diensten van binnenlandse herkomst**, in de linker bovenhoek van de interregionale input-outputtabel, is daar een essentieel element van. Deze matrix registreert alle stromen van intermediaire input op het niveau van de bedrijfstakken in elk van de drie Belgische gewesten. Hij biedt dus een beeld van de structuur van de relaties tussen de verschillende takken binnen de gewesten en tussen de gewesten. Op het fijnste detailniveau dat beschikbaar is, heeft deze matrix de afmetingen 399 x 399, daar hij de gegevens kruist voor 133 bedrijfstakken (SUT-classificatie) en 3 gewesten (extraterritoriale eenheid niet meegerekend).

De opbouw van de interregionale input-outputtabel berust op een grote hoeveelheid gegevens en hypothesen. Het working paper 5-16 van het Federaal Planbureau (→ **Bibliografie**) bevat een gedetailleerd overzicht van de gebruikte gegevensbronnen en behandelt de methodologische aspecten.

② STRUCTUUR VAN DE PRODUCTIEKOSTEN (%)

intermediair verbruik. Op dit vlak onderscheidt het BHG zich hoofdzakelijk van Wallonië met betrekking tot het gewicht van de intermediaire goederen en diensten uit invoer. Grafiek ② toont dat 20 % van de waarde van de Brusselse productie betrekking heeft op input die wordt ingevoerd uit het buitenland, terwijl deze verhouding niet meer dan 15 % bedraagt in het zuiden van het land. Zelfs in absolute cijfers is **het BHG in grotere mate afhankelijk van de invoer van intermediaire producten** : in hun productieproces verbruiken de Brusselse bedrijfstakken voor 28 miljard euro aan ingevoerde goederen en diensten, tegen 24 miljard in het Waals Gewest (tabel ①).

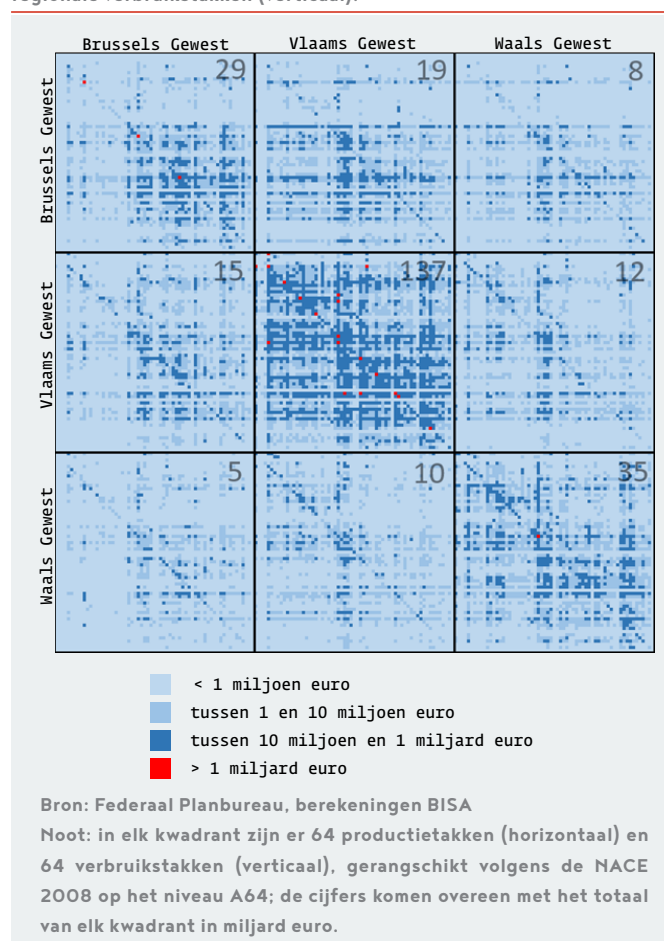
Maken we nu de vergelijking met Vlaanderen, dan stellen we vast dat **het BHG verhoudingsgewijs in grotere mate openstaat voor extraregionale stromen van intermediaire input.** Nauwelijks 7 % van de Vlaamse productie steunt immers op intermediaire input afkomstig uit de andere twee gewesten, terwijl de Brusselse bedrijfstakken in hun productieproces 15 % gebruiken van de goederen en diensten die Vlaanderen of Wallonië produceert (grafiek ②). Met andere woorden steunt de Vlaamse productie gevoelig meer op het gebruik van intermediaire input die in Vlaanderen zelf wordt geproduceerd (intra-regionale stroom). Die laatste input vertegenwoordigt 30 % van de totale productie in het noorden van het land, terwijl de Brusselse productie slechts 21 % van de in het BHG geproduceerde goederen en diensten gebruikt. Gemeten in absolute cijfers is de extraregionale stroom bestemd voor Brussel zelfs groter dan die welke in Wallonië wordt geregistreerd, met uitwisselingen van respectievelijk 21 en 20 miljard euro afkomstig van beide naburige gewesten (tabel ①).

Overzicht van Vlaanderen en van de diensten in de intermediaire stromen op het niveau van de Brusselse bedrijfstakken

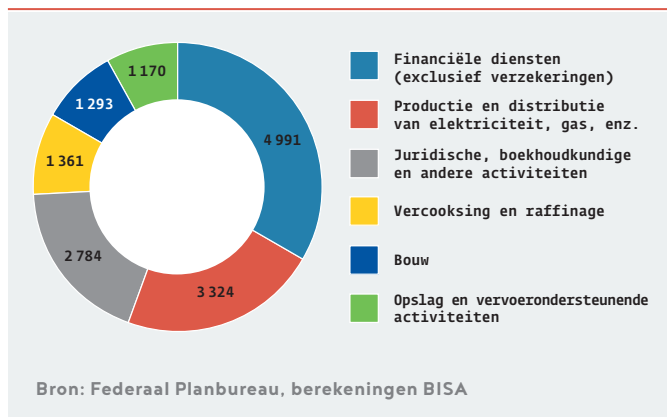
Tabel ① geeft een zeer geaggregeerd beeld van de goederen- en dienststromen die worden geregistreerd op intraregionaal, interregionaal en internationaal niveau. De interregionale IO-tabel registreert deze stromen echter op veel gedetailleerder wijze, in het bijzonder op sectoraal niveau. Door te focussen op de matrix van het intermediair verbruik van goederen en diensten van binnenlandse oorsprong (→ **inzet 1**), kunnen we een zeer nauwkeurige analyse maken van de **economische relaties tussen de verschillende bedrijfstakken onderling, zowel binnen een gewest als tussen de drie Belgische gewesten.** Het resultaat daarvan vinden we in grafiek ③, die een visuele voorstelling bevat van de

③ MATRIX VAN HET INTERMEDIAIR VERBRUIK PER BEDRIJFSTAK EN PER GEWEST IN 2010

Voorstelling van het belang van de intermediaire goederen- en dienststromen van de regionale productietakken (horizontaal) naar de regionale verbruikstakken (verticaal).

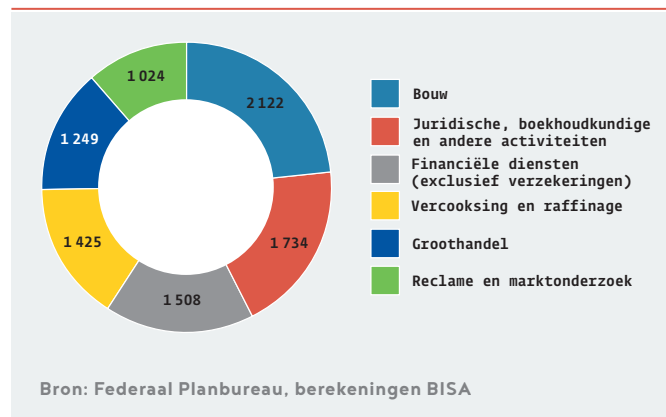
4 TOP 6 VAN DE BRUSSELSE BEDRIJFSTAKKEN DIE INTERMEDIAIRE GOEDEREN EN DIENSTEN LEVEREN AAN HET VLAAMS EN HET WAALS GEWEST IN 2010 (MILJOEN EURO)

intermediaire goederen- en dienstenstromen van de regionale productietakken (horizontaal) naar de regionale verbruikstakken (verticaal). We kunnen meerdere vaststellingen doen:

- de **intraregionale uitwisselingen van Vlaanderen domineren** het geheel van de stromen die in België worden geregistreerd (137 miljard euro op een totaal van 271 miljard); het Vlaams Gewest concentreert overigens bijna alle stromen van meer dan 1 miljard euro (rode punten in de grafiek);
- het **belang van de uitwisselingen binnen een bepaalde tak** is duidelijk zichtbaar op de diagonalen, in zowel de intraregionale als de interregionale stromen; in het BHG kunnen we de aandacht vestigen op de aanwezigheid van twee stromen binnen een bepaalde tak van meer dan 1 miljard euro (in de bouw en in de financiële diensten);
- de **Brusselse intraregionale uitwisselingen hebben voornamelijk betrekking op dienstentakken** (zowel in de productie als in het verbruik); aan Waalse en nog meer aan Vlaamse kant echter zijn de intraregionale stromen minder geconcentreerd en meer verspreid over alle sectoren;
- de **stromen van het BHG naar de andere twee gewesten zijn groter in de richting van Vlaanderen** (19 miljard euro) dan in de richting van Wallonië (8 miljard); ze komen **voornamelijk van Brusselse producenten die actief zijn in de dienstentakken** (meer bepaald financiële, juridische, boekhoudkundige diensten, opslag...) maar ook in de productie en distributie van elektriciteit en gas evenals in de bouw (zie de top 6 in grafiek 4); sommige stromen, zoals die welke afkomstig zijn van de financiële, de energie- of de groothandelssector, richten zich op transversale wijze tot een groot aantal verbruikstakken in Vlaanderen en Wallonië;
- de **interregionale stromen bestemd voor het BHG zijn driemaal groter afkomstig uit Vlaanderen** (15 miljard euro) dan uit Wallonië (5 miljard); de Brusselse intermediaire vraag ten aanzien van de andere twee gewesten is **grotendeels afkomstig van dienstentakken** evenals van de bouwsector (zie de top 6 in grafiek 5); buiten deze takken wijzen we nog op de vrij grote stroom die afkomstig is van de naburige gewesten en bestemd is voor de in Brussel gevestigde voedingsindustrie (meer dan 400 miljoen euro).

5 TOP 6 VAN DE BRUSSELSE BEDRIJFSTAKKEN DIE INTERMEDIAIRE GOEDEREN EN DIENSTEN VERBRUIKEN DIE HET VLAAMS EN HET WAALS GEWEST PRODUCEREN IN 2010 (MILJOEN EURO)

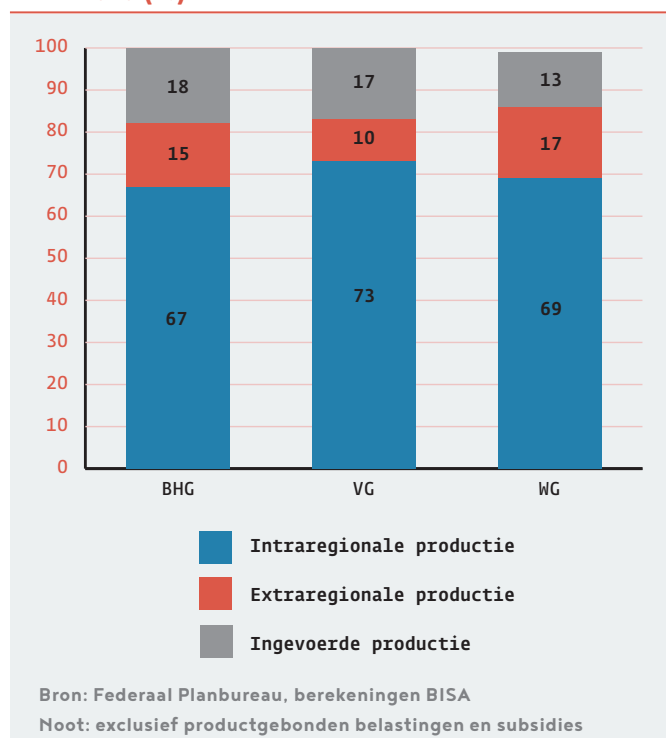

De finale vraag van Vlaanderen en Wallonië doet in grote mate een beroep op de Brusselse productie

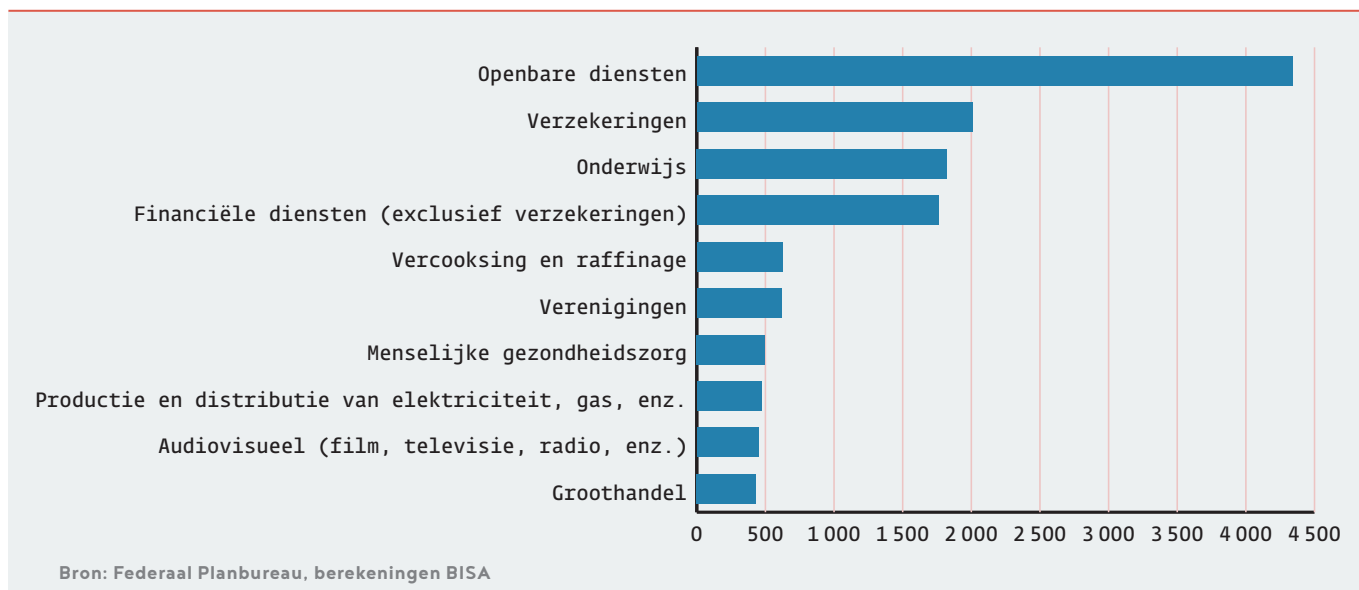
De finale vraag van goederen en diensten vanwege alle in het Brussels gewest gevestigde actoren bedraagt 36 miljard euro (excl. productgebonden belastingen, zie tabel 1). Dit vertegenwoordigt 11% van het nationaal totaal. Aan deze vraag kan worden tegemoetgekomen door de productie van ofwel de Brusselse ondernemingen, ofwel de andere twee gewesten ofwel door invoer uit het buitenland.

Grafiek 6 geeft een beeld van deze opsplitsing voor de drie gewesten van het land. Daarbij **treedt het BHG naar voren als het gewest waar de finale vraag verhoudingsgewijs het minst gebruik maakt van de intraregionale productie**. Het verschil is

6 OORSPRONG VAN DE BINNENLANDSE FINALE VRAAG IN 2010 (%)

7 TOP 10 VAN DE BRUSSELSE BEDRIJFSTAKKEN DIE LEVEREN AAN DE VLAAMSE FINALE VRAAG IN 2010 (MILJOEN EURO)

vooral duidelijk ten opzichte van Vlaanderen waar 73 % van de finale vraag betrekking heeft op goederen en diensten die in Vlaanderen zelf worden geproduceerd, terwijl de intraregionale productie in Brussel slechts 67 % van de finale vraag van het Gewest vertegenwoordigt. Relatief gezien doet het BHG dus meer dan de andere twee gewesten (vooral Wallonië) een beroep op de invoer om tegemoet te komen aan de vraag van zijn eindverbruikers. De ingevoerde goederen en diensten vertegenwoordigen aldus 18 % van de Brusselse finale vraag, tegenover 13 % aan Waalse kant.

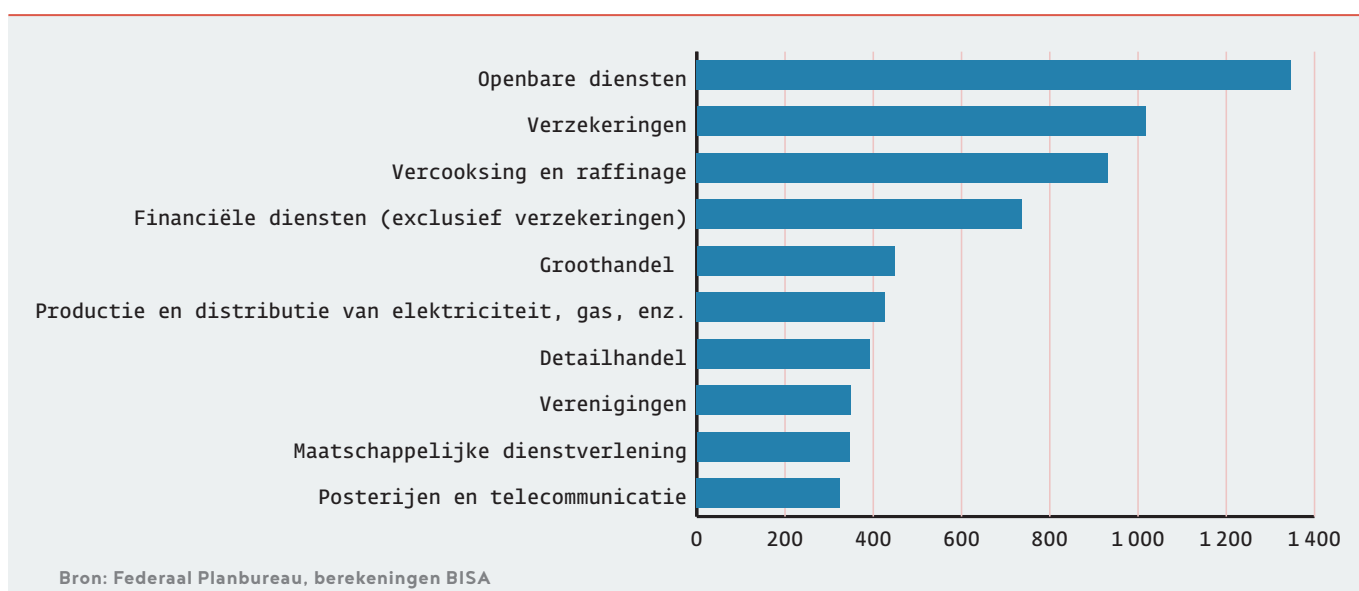
De analyse van de matrix van de finale vraag van binnenlandse goederen en diensten (→ [Glossarium](#)) in tabel 1 toont de bijzondere situatie van het Brussels Gewest. Zowel in Vlaanderen als in Wallonië wordt er zeer weinig geproduceerd wat bestemd is voor de finale vraag van de andere gewesten. Vlaamse ondernemingen leveren voor 12 miljard euro finale goederen en diensten aan het Brussels en het Waals Gewest, i.e. een bedrag dat veel lager is dan de 138 miljard die bestemd is voor de eigen finale vraag van Vlaanderen. Hetzelfde geldt voor Wallonië, met slechts 4,5 miljard euro productie die bestemd is voor de finale vraag van de naburige gewesten, tegenover 65 miljard voor de Waalse eindverbruikers.

Omgekeerd is **de productie van het BHG in grotere mate bestemd om te voldoen aan de finale vraag in het noordelijke en het zuidelijke landsdeel** (voor een totaal van 25 miljard euro) **dan het gebruik van de Brusselse eindverbruikers** (24 miljard).

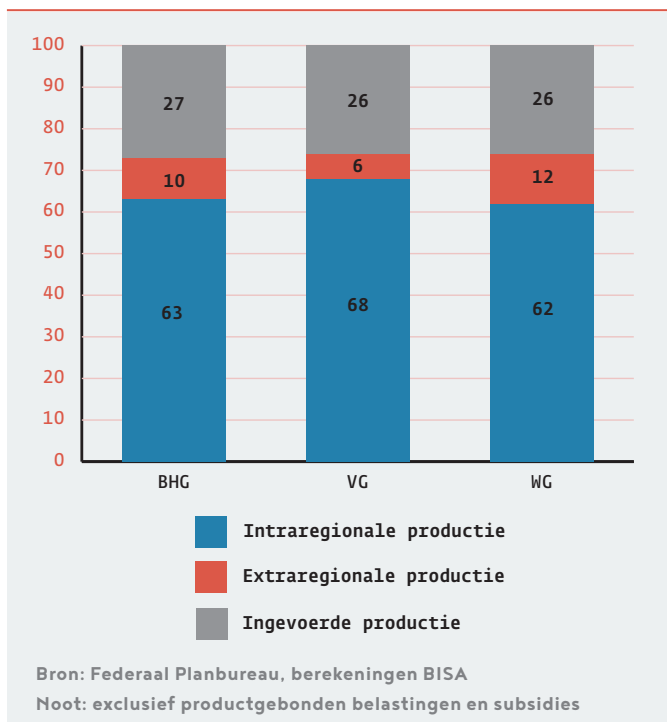
Deze bijzondere situatie van het Brussels Gewest valt te verklaren door twee elementen die te maken hebben met zijn centrale ligging alsook met zijn bijzonder statuut van politieke, bestuurlijke en economische hoofdstad:

- enerzijds **komen heel wat Vlaamse en Waalse werknemers elke dag werken in het BHG**, waar ze bijna de helft van de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid innemen. In 2010 kwamen ca. 335 000 pendelaars uit Vlaanderen en Wallonië in Brussel werken. In de interregionale IO-tabel wordt de door deze pendelaars gegenereerde productie geregistreerd in het BHG, terwijl hun uitgaven worden ingedeeld bij de finale vraag van het gewest waar ze wonen;
- anderzijds is de economische activiteitenstructuur van het BHG in grote mate gericht op de diensten. **Een aanzienlijk deel van de diensten die afkomstig zijn van de productie in het BHG is niet alleen bestemd voor de inwoners van**

8 TOP 10 VAN DE BRUSSELSE BEDRIJFSTAKKEN DIE LEVEREN AAN DE WAALE FINALE VRAAG IN 2010 (MILJOEN EURO)

9 OORSPRONG VAN DE INTERNATIONALE UITVOER IN 2010 (%)

Brussel, maar komt ook in grote mate tegemoet aan de finale vraag van Vlaanderen en Wallonië. Dit geldt inzonderheid voor de financiële en verzekeringsdiensten, de diensten die openbare besturen leveren of ook het onderwijs.

De grafieken 7 en 8 laten toe deze realiteit visueel voor te stellen. Ze identificeren de voornaamste tien Brusselse productietakken die de bestemming vormen van de finale vraag die afkomstig is uit Vlaanderen dan wel uit Wallonië. In beide gevallen stellen we vast dat de tak "openbare diensten" ver bovenaan staat. Zo verbruiken de Vlaamse economische actoren voor 4,3 miljard euro aan openbare diensten die worden geleverd door in het Brussels Gewest gevestigde besturen (tegenover 1,3 miljard aan Waalse kant). Ook de diensten in verband met verzekeringen en financiën bekleden een mooie plaats wat betreft de finale vraag van zowel Vlaanderen als Wallonië. Het is een logisch resultaat, daar het BHG historisch gezien het financieel centrum van België vormt en aldus een groot aantal maatschappelijke zetels telt van de grootste ondernemingen die in deze sector actief zijn. Brengen we de financiële en de verzekeringsdiensten samen, dan is de finale vraag vanwege Vlaanderen aan het BHG gelijk aan 3,8 miljard euro (1,8 miljard voor Wallonië). De productie en distributie van elektriciteit en gas evenals de groothandel staan ook in de top 10, aan zowel Vlaamse als Waalse kant. De grafieken 7 en 8 laten ook verschillen zien tussen het noorden en het zuiden van het land wat betreft de sectorale structuur van de relaties met het Brussels gewest: zo vinden we het onderwijs en de audiovisuele sector uitsluitend terug op het niveau van de Vlaamse finale vraag, terwijl de kleinhandel en de sector van de telecommunicatie enkel voorkomen op het niveau van de Waalse finale vraag.

Tot slot stellen we vast dat de tien geïdentificeerde hoofdtakken enkel betrekking hebben op dienstenactiviteiten, met als enige uitzondering de sector "vercooking en raffinage" die deel uitmaakt van de verwerkende industrie (zie verder).

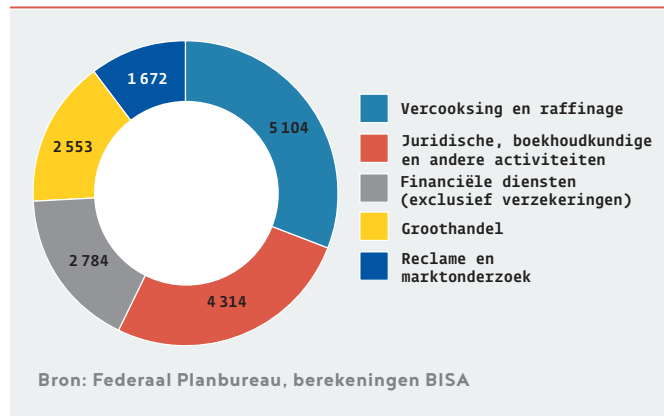
Diensten domineren de Brusselse uitvoer

Met **42 miljard euro aan goederen en diensten die naar het buitenland worden uitgevoerd** vertegenwoordigt het BHG 15 % van het totaal van de internationale uitvoer van België (excl. productgebonden belastingen, zie tabel 1). Het verschil met Wallonië (48 miljard euro) is vrij klein, terwijl Vlaanderen een duidelijk overwicht heeft in het landschap van de Belgische uitvoer (193 miljard euro). Vergelijken we deze bedragen met het respectieve bbp van elk gewest, dan stellen we vast dat het gewicht van de uitvoer in de economie het hoogst is in Vlaanderen (95 %), dat het Brussels (64 %) en het Waals gewest (55 %) ver achter zich laat. **Het BHG staat dus minder open voor stromen naar het buitenland dan Vlaanderen maar meer in vergelijking met Wallonië.**

Zoals blijkt uit grafiek 9, **vormt iets meer dan een kwart van de uitvoer van elk gewest in werkelijkheid gevallen van wederuitvoer.** In Brussel bijvoorbeeld heeft 26 % van de uitvoer betrekking op goederen en diensten die eerder werden ingevoerd uit het buitenland. Wat betreft de oorsprong van de uitvoer is Vlaanderen het gewest dat het meest gebruik maakt van de eigen productie, wat ook al het geval was met het intermediair verbruik en de binnenlandse finale vraag. De intra-regionale productie vertegenwoordigt 68 % van de Vlaamse uitvoer, tegen 63 % aan Brusselse kant. In vergelijking met Vlaanderen **is de internationale uitvoer van het BHG relatief gezien dus in grotere mate afhankelijk van de productie in de andere twee gewesten.** De in het BHG gevestigde ondernemingen voeren uit naar het buitenland voor respectievelijk 1 en 3 miljard euro aan producten die afkomstig zijn uit Wallonië en Vlaanderen (tabel 1).

Welke zijn nu de grootste productietakken van goederen en diensten die in het BHG worden geproduceerd en bestemd zijn voor uitvoer buiten België⁵? Grafiek 10 toont om te beginnen de activiteiten in verband met vercooking en raffinage die iets meer dan 5 miljard euro aan internationale uitvoer uit Brussel genereren. Het feit dat deze sector de grootste Brusselse uitvoerder is, heeft te maken met de aanwezigheid van een grote onderneming die wordt ingedeeld door de regionale rekeningen in de raffinage van aardolieproducten⁶. Daarna komen twee bedrijfstakken die beter aansluiten bij het statuut, dat gewoonlijk wordt geassocieerd met Brussel, als **gewest dat diensten uitvoert die voornamelijk bestemd zijn voor bedrijven**: juridische en

10 TOP 5 VAN DE BRUSSELSE BEDRIJFSTAKKEN DIE GOEDEREN EN DIENSTEN UITVOEREN DIE IN HET BHG ZIJN GEPRODUCEERD IN 2010 (MILJOEN EURO)

boekhoudkundige activiteiten, managementadvies of ook activiteiten in verband met hoofdkantoren vertegenwoordigen samen 4,3 miljard euro aan uitvoer (i.e. bijna evenveel als in Vlaanderen), terwijl de aan het buitenland geleverde financiële diensten een bedrag van 2,8 miljard euro bereiken (of 50 % meer dan voor Vlaanderen en Wallonië samen). Nog steeds in het domein van de diensten aan bedrijven positioneert het BHG zich ook duidelijk voor de andere twee gewesten voor de bedrijfstak “reclame en marktonderzoek”, die op de vijfde plaats staat in de top 5 van bedrijfstakken die uitvoeren.

Voorts treedt het Brussels Gewest naar voren als een belangrijk uitvoercentrum in het domein van de groothandel en doet het zelfs beter dan het bedrag dat in Wallonië wordt geregistreerd (respectievelijk 2,6 miljard en 1,9 miljard euro). Tot slot stellen we vast – zonder dat dit hoeft te verbazen – dat de uitvoer die de Brusselse verwerkende industrie genereert (met uitzondering van de tak “vercooking en raffinage”) nauwelijks meer bedraagt dan één miljard euro en daarmee ver achter blijft in vergelijking met Wallonië (18 miljard) en vooral Vlaanderen (65,5 miljard).

Samengevat

De analyse van de eerste interregionale IO-tabel die voor België beschikbaar is brengt een aantal opvallende feiten aan het licht met betrekking tot de economische verhoudingen tussen de drie Belgische gewesten:

- Het BHG bekleedt een bijzondere plaats in het interregionaal handelsverkeer in België. Globaal, in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië, **staat Brussel meer open voor de interregionale handel**. Het is ook het enige gewest dat een positief saldo laat optekenen wat betreft zijn uitwisselingen met de andere twee gewesten. Het verschil doet zich vooral voor in het domein van de uitgaande stromen, daar de productie van de Brusselse bedrijfstakken ruimschoots bestemd is voor het Vlaams en het Waals Gewest.
- **Vlaanderen en Wallonië doen grotendeels een beroep op Brusselse producenten die actief zijn in de dienstentakken**. Wat betreft de intermediaire goederen en diensten heeft de vraag inzonderheid betrekking op financiële diensten alsook op de productie en distributie van elektriciteit en gas. Wat betreft de finale vraag verbruiken de Vlaamse en Waalse actoren vooral diensten die worden geleverd door de openbare besturen en door de verzekeringssector.
- Voegen we alle stromen samen, dan stellen we vast dat **het handelsverkeer tussen het BHG en Vlaanderen 2 keer groter is dan tussen het BHG en Wallonië**.
- Wat betreft de internationale uitvoer positioneert Brussel zich tussen de andere twee gewesten: **het BHG staat meer open voor stromen naar het buitenland dan Wallonië, maar dat is duidelijk minder het geval in vergelijking met Vlaanderen**. De internationale uitvoer van goederen en diensten door Brusselse ondernemingen, heeft vooral betrekking op olieraffinage, diverse diensten aan de ondernemingen (juridische en boekhoudkundige activiteiten, financiële sector...) en de groothandel.

Bibliografie

- AVONDS, L., HAMBYE, C., HERTVELDT, B., MICHEL, B., VAN DEN CRUYCE, B., 2016. *Analyse van de interregionale input-outputtabel voor het jaar 2010*, [working paper 5-16](#), Federaal Planbureau.
- CARUSO, F., SCOURNEAU, V., 2016. *Analyse du tableau entrées-sorties interrégional de 2010*, in [Rapport sur l'économie wallonne 2016 \(pp. 61-78\)](#), IWEPS-SPW/DGO6-SOGEPA.
- CORNILLE, D., ROBERT, B., 2005. *Sectorale interdependenties en kostenstructuur van de Belgische economie: een toepassing van de input-outputtabellen*, [Economische tijdschrift 2 - 2005](#), Nationale Bank van België.
- BISA. VERMEIR, T., 2017. *De diensten als vaste waarde van de Brusselse uitvoer*, [Focus van het BISA 19](#).

Glossarium

Binnenlands

In het kader van de interregionale IO-tabel verwijst de term "binnenlands" naar het feit dat de betrokken economische speler (onderneming, huishouden, openbaar bestuur, instelling zonder winstoogmerk ten dienste van de huishoudens) is gevestigd in België.

Finale vraag

Totaal van de private en openbare verbruiksuitgaven, de private en openbare investeringen en de voorraadwijzigingen. Bij toepassing van het principe van de residentie worden de consumptieve bestedingen van de huishoudens geregistreerd volgens de woonplaats, ongeacht de plaats van aankoop. De toeristische uitgaven van een Brusselaar tijdens een reis in het buitenland worden dus meegerekend in de binnenlandse finale vraag van het BHG.

Intermediair verbruik

Goederen en diensten gebruikt als intermediaire input in een productieproces met het oog op de productie van andere goederen en diensten.

Internationale stroom

Omvat de transacties (internationale in- en uitvoer) tussen ingezetenen van België en ingezetenen van een ander land.

Interregionale stroom (of extraregionaal)

Omvat de transacties tussen de ingezetenen van twee verschillende gewesten in België.

Intraregionale stroom

Omvat de transacties tussen de ingezetenen van eenzelfde gewest in België.

Primaire input

De vergoeding van de productiefactoren arbeid en kapitaal, die worden beschouwd als primaire factoren daar ze niet de output van welke sector ook vertegenwoordigen.

Noten

1. Het FPB stelt ook een *nationale* IO-tabel voor heel België op. Deze nationale tabel wordt om de 5 jaar bijgewerkt en de laatste versie, die verscheen in 2015, heeft betrekking op het jaar 2010. De nationale IO-tabel wordt opgemaakt volgens de ESR 2010-regels, terwijl de interregionale IO-tabel nog steunt op het ESR 1995.
2. De interregionale IO-tabel komt ook tegemoet aan meer analytische noden, zoals: (i) de sectoren identificeren die potentieel gezien de grootste impact hebben op de economie in een gewest in termen van productie, inkomen of werkgelegenheid, (ii) ramen hoeveel banen in een gewest afhankelijk zijn van de uitvoer of ook (iii) economische impactanalyses maken als gevolg van een exogene schok die gevolgen heeft voor de vraag naar goederen en diensten. Deze aspecten zullen aan bod komen in een andere Focus van het BISA die later zal verschijnen.
3. Teneinde de presentatie enigszins te vereenvoudigen komt de economische activiteit van de extraterritoriale eenheid hier niet in aanmerking. In de regionale rekeningen omvat deze entiteit de Belgische ambassades, de basissen voor wetenschappelijk onderzoek en de posten voor lange duur van het Belgisch leger in het buitenland. Daar de activiteit van de extraterritoriale eenheid betrekking heeft op vrij lage bedragen, blijft de impact op de in deze Focus voorgestelde resultaten beperkt.
4. De interregionale input-outputtabel maakt een onderscheid tussen de finale vraag van de verschillende institutionele sectoren (openbare besturen, huishoudens, instellingen zonder winstoogmerk in dienst van de huishoudens) evenals de bruto kapitaalvorming en de uitvoer naar de rest van de wereld.
5. Voor een meer gedetailleerde analyse van de regionale verdeling van de Belgische uitvoer van goederen en diensten, lees de [Focus van het BISA nr. 19](#).
6. In praktijk gebeurt de raffinage van de aardolie door een onderneming in een ander gewest, waarop deze Brusselse firma een beroep doet onder de vorm van maakloonwerk.

WETENSCHAPPELIJKE COÖRDINATIE

Astrid Romain

LEESCOMITÉ

Amynah Gangji, Bart Hertveldt (Federaal Planbureau)

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid Romain – BISA

©2018 Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alle rechten voorbehouden.